

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Juni 2018

Bevarandeplan för Natura 2000-området *SE0540083 Ruderskogen*

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t.ex. skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29 §§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget ”Skyddad natur”. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på ”kartverktyget skyddad natur”. I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Therese Ericsson

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0540083 Ruderskogen

Kommun: Tibro

Områdets totala areal: 32,1 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-03-20

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2018-06-13

Markägarförhållanden:

Stiftelsen Skogssällskapet samt Skara stift

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1997-01-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

9080 - Lövsumpskog

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: I Natura 2000-området Ruderskogen är det prioriterade bevarandevärdet att bevara områdets lövsumpskog med dess rika flora och fauna.

Motivering: Lövsumpskogen i Ruderskogen är ett representativt exempel på naturtypen lövsumpskog. De kalkrika förhållandena och källpåverkan i området skapar förutsättningar för en mycket artrik flora bland såväl kärlväxter som kryptogamer. Här finns flera sällsynta och rödlistade arter samt signalarter som signalerar höga naturvärden. Området är även utpekad som riksintresse för naturvård.

Prioriterade åtgärder: Att förhindra att områdets naturliga hydrologi störs. Verksamheter utanför området som kan medföra negativ påverkan på hydrologin bör förhindras alternativt genomföras med väl planerad hänsyn för att minimera risk för hydrologisk påverkan i området. Vidare är det prioriterat att röja bort inträngande gran som riskerar att konkurrera med lövträden i

lövsumpskogen.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Ruderskogen ligger cirka 2,5 km sydöst om Tibro kyrka. Området består till stor del av kalkpåverkad sumpskog. Sumpskogen är mycket säregen med en kalkkrävande flora i en annars kalkfattig trakt. Det kalkrika källvattnet som sipprar upp i området är orsaken till detta märkliga fenomen. Ruderskogen är ett kärnområde i en större trakt av sumpskogar som i övrigt omges av rationellt brukade barrskogar på den något högre belägna, magra moränterrängen. Området har enligt äldre kartor en skoglig kontinuitet åtminstone tillbaka till 1800-talet.

Sumpskogen består i de centrala delarna av ett typiskt klibbalskärr med stora mossiga al- och även björksocklar, mossiga stenar och tuvor. Mellan socklarna finns vegetationslösa ytor på dyigt underlag som är vattentäckta en stor del av året. Några signalarter som hittats i kärret är blåmossa, missne, skärmstarr, kärrfibbla, gullpudra och bäckbräsmå. Förekomsten av död ved är rik, men består till största del av klenare död ved.

Områdets fyra ”armar” västerut och söderut består av små bäckdråg omgivna av sumpskog. En smal remsa längs två av bäckarna är helt lövträdsdominerad med klibbal och björk. Längs bäckarna finns också små partier som skulle kunna betecknas som klibbalskärr med sina stora socklar och mindre dypölar. I de sydöstra delarna övergår den lövdominerade sumpskogen i en örtrik blandsumpskog med björk, gran och klibbal. I sumpskogarna finns en rik marktäckande mossvegetation och en stor förekomst av signalarter som myskmadra, dvärghäxört, skärmstarr, rankstarr, kransrams, gullpudra och springkorn. I områdets södra och mellersta delar har också några fynd av signalarterna skriftlav, havstulpanlav och rörsvepemossa gjorts. Ingen noggrannare dokumentation av kryptogamer har genomförts.

I sumpskogarna finns en måttlig till rik förekomst av lågor och högstubbar av varierande grovlek och nedbrytningsstadium. Den döda veden består dock främst av klenare ved. På klibbal växer strävticka, och på stående död björk är svart eldticka vanlig. Sparvuggla, pärluggla, mindre hackspett och spillkråka är exempel på Natura 2000-arter som har setts och hörts i området.

Sumpskogen, liksom området i övrigt, gränsar till största del till kulturskog med unga eller medelålders bestånd med kraftig dominans av gran. I mindre partier förekommer äldre kulturskog med en tämligen rik mossflora och fläckvis finns rikligt med örter och även signalarter som stor revmossa, skärmstarr och bäckbräsmå. Några mindre skogsbestånd skulle eventuellt kunna avgränsas som utvecklingsmark till naturtyperna näringsrik granskog eller taiga. Detta bör dock ske efter kompletterande inventering.

Vad kan påverka negativt

Risken för negativ påverkan på områdets lövsumpskog är låg. De flesta verksamheter som kan påverka naturtypen negativt är reglerade i naturreservatets föreskrifter. Därtill omges lövsumpskogen till stor del av skyddad skogsmark då naturreservatet är större än Natura 2000-området. Omkringliggande skog inom reservatet fungerar som en skyddszon mot lövsumpskogen. De mest aktuella hoten utifrån områdets lokala förutsättningar bedöms vara:

- Inväxande gran som konkurrerar med lövträden. Störst är hotet från inväxande gran i sumpskogen utanför alkärret. Alkärret är oftast så blött att gran har svårt att etablera sig samt överleva på lång sikt.

- Luftföroreningar och ökat kvävenedfall som kan skada den känsliga epifytfloran av mossor, lavar och svampar samt förändra näringsstatus och artsammansättning i fältskiktet.

Generellt kan naturtypen även påverkas negativt av följande faktorer:

- Reglering av vattenföring i eventuelle angränsande vattendrag, markavvattnings eller andra verksamheter som stör den naturliga hydrologin i området.
- Alla typer av produktionsinriktat skogsbruk; avverkning, blädning, gallring, röjning, buskröjning, plantering,tc. i sumpskogen. Bortröjning av gran som konkurrerar med lövträden i sumpskogarna är dock inte ett hot. Även avverkning i skog som gränsar till sumpskogen kan vara ett hot, dels genom ökad solinstrålning och vindexponering som kan skada känsliga kryptogamer som är beroende av lövsumpskogens fuktiga klimat, samt genom ökad tillrinning av näringsämnen, försurande ämnen och miljögifter som kan frigöras vid avverkning. Skogsbruk i angränsande mark kan även medföra markskador som leder till ökad avrinning av sumpskogarna.
- Åtgärder som skadar fältskiktet som t.ex. transporter, grävning, schaktning, tippning och täktverksamhet.
- Markexploatering som t.ex. framdragande av ledningar, uppförande av byggnad och väg.
- Tillförsel av gödningsämnen, aska eller kalk, vilket förändrar naturtypernas naturliga artsammansättning.
- Älg och annat vilt kan försvåra föryngring av lövträd.
- Införsel av främmande arter.
- Sjukdomar och skadedjur som angriper lövträden.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillståndsplikten gäller oavsett om verksamheten/åtgärden utförs inom eller utanför Natura 2000-området. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Natura 2000-området är skyddat som naturreservat och utgör riksintresse för naturvård. I området finns en nyckelbiotop. Området utgör värdekärna i en större trakt med värdefulla sumpskogar.

Natura 2000-området har en oregelbunden form med långa smala "armar" som omges av produktionsskog. För att långsiktigt bevara naturvärdena i området föreslogs i tidigare bevarandeplan (2005) att mer skogsmark skulle skyddas alternativt att stor naturvårdshänsyn togs vid brukandet av de närliggande skogarna. År 2008 aktualiserades avverkning i angränsande skog, vilket ledde till att Länsstyrelsen 2016 fattade beslut om utökning av naturreservatet för att skydda sumpskogarnas naturvärden. Skogen inom utökningen kan ses som en skyddszon för sumpskogen och bäckdrågen i området.

Skötseln bör även i fortsättningen följa reservatets skötselplan, vilket innebär att området huvudsakligen lämnas för fri utveckling. Vid behov ska inträngande ung gran röjas bort för att bibehålla lövdominansen i sumpskogarna. Granen kan försvåra föryngringen av lövträd samt skugga ut delar av lövsumpskogens karaktäristiska flora.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**9080 - Lövsumpskog**

Areal: 16,2 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

I området finns två typer av lövsumpskog. Den ena typen är ett välutvecklat klibbalskärr med klibbal och björk på stora mossiga socklar och vegetationslösa vattendränkta kärrpartier däremellan. Gran förekommer sparsamt vid lövträdens socklarna. I kärret finns rikligt med klenare död ved. Mossfloran är rik. Den andra typen av lövsumpskog finns längs några bäckar i områdets västra och södra del. Här består lövsumpskogen av äldre klibbalsdominerad översilningsskog med ett stort inslag av björk. I vissa partier står träden på mossiga socklar. Floran är örtrik med ett litet inslag av gräsmarksarter. Mossfloran är rik även här. Speciellt påtaglig är förekomsten av spärrovitmossa. Graninslag förekommer i vissa delar och det finns en risk för att granen kan breda ut sig och hota skogens lövrika karaktär, speciellt i de södra delarna av sumpskogen.

Förekomsten av död ved är måttlig sett till hela arealen sumpskog. Klen död ved förekommer ofta rikligt, men död ved av grövre dimensioner förekommer mer sparsamt. Antalet typiska arter som har noterats i områdets sumpskog är förhållandevis högt. Exempel på typiska arter som har noterats är missne, bäckbräsmå, dvärghäxört, kärrfibbla, korallrot, springkorn, rörsvepemossa och blåmossa.

Se ytterligare beskrivning av sumpskogen och förekomst av arter i den allmänna beskrivningen av området.

Generell beskrivning av naturtypen

Naturtypen "lövsumpskog" beskrivs generellt som fuktig till blöt lövskog med en täckningsgrad på 50-100 %, varav lövträd som ask och triviallöv utgör minst 50 % av grundytan. Videarter kan förekomma både i träd- och buskskiktet. Gran är vanligt inslag i naturtypen. Naturtypen förekommer på frisk-fuktig mark påverkad av högt grundvattnen. Översvämningar är vanligt. Sumpskog förekommer både på mineraljord och på torvmarker. Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Träden står ofta på socklar. Skogen kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning, men aldrig av kalavverkning. Vanligtvis formas skogen av naturliga störningar, men ibland, i brist på naturliga störningar, krävs aktiva insatser för att upprätthålla naturtypens strukturer och funktioner. Skogen kan under perioder befinna sig i yngre successionsstadier. Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Exempel på typiska arter för naturtypen är missne, bäckbräsmå, klotstarr, skärmstarr, springkorn, piskbaronmossa, mörk husmossa, dunmossa, stjärtmes, mindre hackspett och entita.

Naturtypen är känslig för faktorer som stör den skogliga kontinuiteten och den naturliga dynamiken. Den är också känslig för förändringar i hydrologin som t.ex. förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och minskade populationer av karakteristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen lövsumpskog (9080) ska vara minst 16,2 hektar. Skogen ska i första hand formas av naturliga störningar och intern dynamik, men kompletterande röjning av gran kan ibland vara aktuellt. Småskaliga naturliga processer t.ex. åldrande, avdöende och omkullfallna träd och luckbildning liksom periodvisa omvälvande störningar t.ex. översvämningar, insektsangrepp, stormfällning eller brand ska prägla skogen i området. Till följd av naturliga störningar kan eventuellt yngre successionsstadier förekomma under perioder. Näringsstatusen ska vara naturlig och hydrologin ostörd. Varken avvattning eller tillrinnande diken eller andra ingrepp som har en negativ påverkan på sumpskogens hydrologi och naturliga vegetationssammansättning ska finnas. Sumpskogen och dess artsammansättning ska vara tydligt påverkad av kalkhaltigt framspringande källvatten.

Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare av följande trädarter: klibbal (rikligt), björk (allmänt-rikligt), asp (enstaka-tämligen allmänt) samt övriga inhemska lövträd som exempelvis sälk och rönn (enstaka). Mindre inslag och små grupper av gran och tall kan även förekomma. Gran, buskar och sly/ungräd ska dock inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla lövträden i området. För naturtypen främmande och/eller invasiva trädarter ska inte finnas området.

Följande strukturer/substrat ska finnas: träd med sockelbildning (tämligen allmänt), gamla träd (allmänt-rikligt), levande träd med döda träddeklar (tämligen allmänt); död ved i olika former (rikligt). Typiska arter av kärlväxter och mossor ska förekomma allmänt-rikligt.

Bevarandetillstånd

Områdets lövsumpskog har inte gynnsamt tillstånd. Detta kan främst förklaras av att tillgången på död ved, speciellt grövre död ved, generellt är för låg. Förekomsten av typiska arter bedöms vara god. Andelen död ved, förekomst av gamla träd samt förekomst av typiska och rödlistade arter bedöms på sikt öka i området. Förutsättningarna för att nå gynnsamt tillstånd samt att bevara naturtypen på lång sikt i området bedöms vara goda.

Dokumentation

Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 2000: Värdebeskrivning riksintresse naturvård Västra Götalands län - NRO 14091 Rankåsområdet. Beslut 2000-02-07, uppdaterat 2008-01-16.

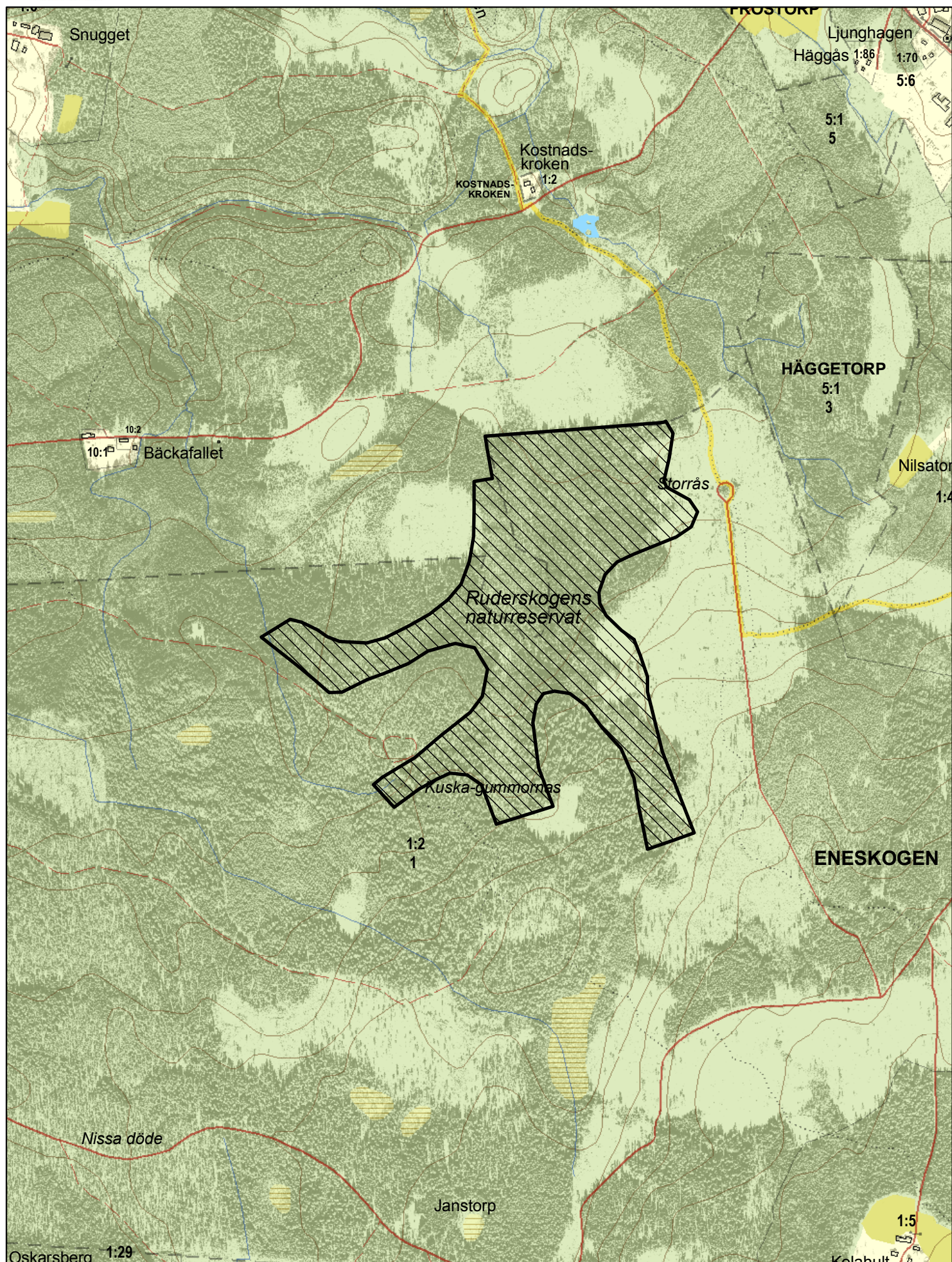
Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 2000: Skötselplan för naturreservatet Ruderskog. Beslut 2000-11-16.

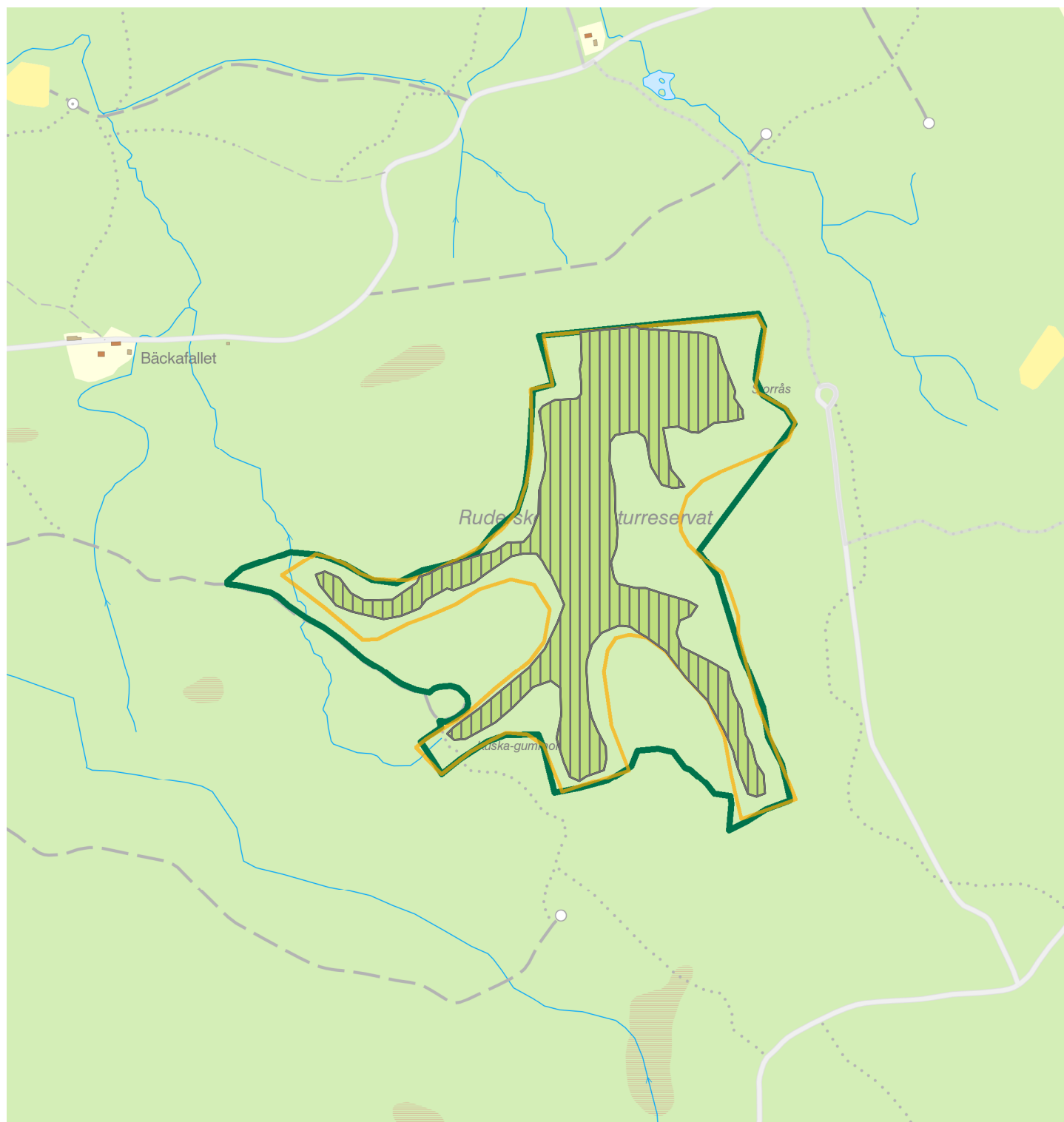
Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 2009: Basinventering skog - arbetsmaterial.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 2016: Beslut om utökning och reviderade föreskrifter samt uppdaterad skötselplan för naturreservatet Ruderskogen i Tibro kommun. Beslut 2016-01-26.

Bilagor

1. Natura 2000-områdets avgränsning
2. Naturtypskarta

Natura 2000-naturtypskarta, Ruderskogen SE0540083 Tibro kommun

9080 - Lövsumpskog
 Natura 2000 Habitatdirektivet
 Naturreservat

Natura 2000-området Ruderskogen ligger inom det större naturreservatet med samma namn.

Skala (i A4): 1:10 000